



## naas - maas

**Ignacio ECHAIDE Lizasoain euskaltzainburua hil.**

Euskaltzaindiko buruzagi zena Donostian sortu zen 1884-XII-1-ean eta emen berean hil 1962-ko azaroaren 15-ean. Inkenier egin zen 1907 urtean Bilboko Eskola Nagusian, eta 1909-an Gipuzkoako leen telefono-sarea eraiki eta zabaldu zuen azken mendi-baserriraíño. Erri guztiek eta auzo bazterratuenek bazuten bere telefono-deitegia. Aurre-rapen arrigarri hunek deblauki mailkatzen eta berdintzen zuen gure Probinzia maitea Europako eskualde aurreratuenekin.

1926 urtean beregisako telefonoa, automatik, Donostian eta inguruko hirietaraino edatu zuen. Zorioneko garai hartan, Telefono-ko buruzagitik asi eta zerbitzari apalnetaraíño guztiak euskaldunak ziran; ordez gerroz gauzak aldatu dira doi bat euskaldunen kaltetan.

1949 urtean, Madriletik aginduta, tresnamendu aberats hori guzía pasatu behar izan zuen Aldundegiaren eskuetatik Espainiako *Compañía Telefónica Nacional* delakora.

Bere bizi guztian etengabeko langilea izan zen gure adiskidea eta bere lanpide-ko liburu eta irakurgai parrasta bat argitara eman izan du, eta bai euskalari bezala ere. Inkenier gisa bere argitalpen nagusienak dira; *Laboratorio Provincial de Ensayos Industriales* delako baten azalpena. *Cálculo Elemental de Condensadores* liburu. *Descripción, Historia y Estadística de la Red Telefónica de Guipúzcoa.*



*El sistema Ericson de Telefonía automática. La corriente telefónica eta (euskaraz) Telefonoaren sortze eta aurrerapena.*

Euskalari gisa euskalzain deitua izan zen 1942 urtean, J. C. GUE-  
RRA jaunak utzi alxia betetzeko. Bere sar-itzaldirako *Jatorrizko eus-  
keraren azterpenaldia* izeneko gaia artu zuen. Gero 1951 urtean Azkue  
buruzagia hiltzean, buru izateko Echaide jauna autatu izan zen, bere  
merezimenduen saritzat; *aurtzarotik euskalzale bizia zen eta bai eus-  
kara mintza zaille jarraikia, Argentina-ko aldirakari batean bestela esan  
bada ere*. Euskalari gisa ere liburu eta artikulo aunitz argitaratuzuen,  
hainan nabarmenenak soilik aipatuko ditugu.

*Tratado de sufijación, prefijación y composición en el idioma éus-  
karo. El verbo vascongado. Desarrollo de las conjugaciones éuskaras*  
eta beste oraino. Integrista alderdikoa agertu zen bere ikusmoldean  
eta gai hortaz zenbait irakurgai argitara eman ere.

Bere azken urtetan osagarri guttikoa, zango bat moztu behar izan  
zioten; ala ere euskal biltzarreak etzituen utsegiten; eta buruzagi  
bezala zentzuko gizona agertu da, neurritz gairidiko iritze eta usteki-  
zunak ematu naiez eta beti kristau suharra. Galtzapen negargarri hunen  
berria ematean, bere senideeri gure doluminik bizienak esan nai diz-  
kiegu eta bereziki Ion gure lankide eta euskal idazlari ondo ezaguna  
denari.

### *KONZILIO-ko berriak*

Joan den abendoan Erroman bukatu zen Konzilio-ko leen batzarr-  
aldia. Apezpiku Eta Aita konziliariak beren etxetara abiatu zireñ  
jarraipena emateko berriz Batzarreari aurtengo Iraillean. Anartean  
ez dira Erroman lo egonen ez eta Apezpikutegietan ere; behar bada  
illabete horietan taxutuko dira erabaki korapilotsuenak.

Bainan orai zenbeit Apezpiku ospetsuen iritzeak azaldu ditza-  
gun emen.

GERLIER, Lille-ko kardinaleak diosku; naiz Konzilioan ez den  
oraifio pobretasun gaia ukitu, eginaalak egin beharko dirala progra-  
man sar-arazteko; Elizak ezpadu aberatsa izan nai, dio, aberatsaren  
itxurak ekendu behar zaizko; horrela egiztatuko dira Ioanes XXIII  
garrenaren eleak; *Elizak bereziki pobreena egon nai du*.

Argentina- *Reconquista* hiriko apezpiku *Iriartek* berdin adiarazi  
du gisa huntan; "...*Dohatsu pbreak...* hortaz mintzatu behar gatzaz-  
"ko gizon dohakabeeri, % tik 65 goseak daudeneri, eta etxola kala-  
"mastretan miserableki bizi direnei, gu gaizo apezpikuak marmol ede-  
"rezko aldarre gairiñetik, edergailuz betetako meza pontifikal horie-  
"tan, eta aldika azken modeloko beribil distirant batean gabiltzala..."



“Ah jauna, jauna! egizu zuk obra dadin Ioanes zure seme umi-  
llaren naia; *Eliza, pobreendako izan dadiela*”. Eta hala hala mintzo  
da *Larrain*, gure odoleko den chiletar apezpikua ere, eta Montreal-eko  
LEGER kardinala eta beste asko.

### *Soiñeko berriaz*

Baionako apezpikuak argitara eman du berriki manu hau; “sotana  
”eraman behar da elizan beti eta elizatik at sakramenduak eman behar  
”direnean, eta beste elizkizunetan: halaber Apezgai-tegietan eta Ikas-  
”tegi katolikoetan ere. Gainerakoetan, bidaietan eta arrotz herrietara  
”joateko onartua izan da diozesi askotan *clergyman* deitu soiñekoa,  
”praka eta iaka beltz edo gris illuna erromano lepokoarekin, eta kolore  
”berek mantoa. Baimena hortaz baliatzean, fededunen sendimendueri  
”kasu egin behar. Jauntzi arronta apezpei debekatua da, non ez duen  
”diozesiaren ordinariorak izkiribuz baimena ematen”.

Konzilioko batzarre ondorioz eman dira manu hok toki askotan,  
bainan Espainiako parte hetan beranduko dute, fededunek berek uste  
baitute soiñekoari urbildik errespetoa jarraikitzen zaiola.

### BI IKUS MOLDE

Denek dakiten bezala bi ikus moldeak ibili dira Konzilioan, alda-  
kuntzarik nai ez dutenena eta aldakuntza naiena. Bizimolde guzietan  
berdin gertatzen da, baiño Aita sailduak gomendatu du eta agindu,  
batzarretan gaiak funtski elekatzeko, eta iritzeak libreki ematea ere  
eskatu. Leeneko saillean Italiako aunitz, Espainiako, Iparre eta Ego-  
ameriketako geienak omen daude, eta bigarrenekoan berriz Alema-  
nia, Austria, Belgika, Frantzia, Holandia eta Afrika eta Asiako aunitz.

Batzarretan bizkorrenik nabarmendu direnak, *Liénart*, *Ottaviani*,  
*Bea*, *König*, *Alfrink* eta *Montini* kardinaleak dira beste batzuen artean.  
Gureetatik ere komisionetan izendatuak *Pla* kardinala eta *Morcillo*  
artxapezpikua daude.

*Liénart*, 82 urte, Lille-ko kardinala, bizkorra da, langilleen esku-  
bideen aldekoa, fededun arronteen ustekizuneri eta jakinnaierri arras  
idekia; aiserian diren jende kardinale gorria deitzen omen dute.

*Ottaviani* kardinala 72 urtetan dago; Santo ofizio-ko sekretario  
da; Erromako okin baten semea, *fedesutsua*-ren aldekoa: ez omen  
du aldakuntzarik Elizan ikusi nai eta berrikerietan on baiño kalte  
geiago dakusa. Asunzione-ko dogma finkatzean parte haundia hartu  
zuen. Vaticano-ren ordezkari gisa Iruñen egon zen Unibersidade  
berria idekitzean.



BEA, kristau berezien batasunerako sekretario izendatua, 81 urteetako jesuit-alemana, Aita sainduaren adiskide da eta gogakidea.

Konpañiak Erroman tuen Ikaste gorenen buruzagi izana; 1930-tik 1949 arte ainbeste ospe bildu duen *Instituto bíblico* delakoaren erretore oia. Aldakuntzarik maite ez duten batzuk Ikastegi huntan egin diran ikertze eta ikasteak ez dituzte arras gogoko. Kristau bereziekin lotkarriak finkatzeko beti prest, hetarik asko bisitatu du, RAMSAY artxapezpiku anglikanoa bezala Londresen, Konziliora soegile gisa ekar-arazteko.

*Alfrink*, Utrecht-eko kardinaleak 62 urte ditu; Instituto biblikoan ikasia. Holandiako fededun arrontak Konzilioko berrien jakitun ipini ditu, eta hokin libreki elekatzea maite du. Bere herrian milloi bat famelia bizi dira eta hango aldizkari katoliko batek milloi irakurle ba omen ditu; etsemplu ederra! Holandiako apezpikuek Konzilioaz egin gutuna Erromako Curia-koeri ausartegi idurituz, italian-itzulpena bildu behar izan da; hala ere ez dago gaitzetsia.

MONTINI, Milan-go kardinalea, 65 urte; luze egonik Secretaría de Estado delakoan; bere kardinale izendapena, leenean ukatu zuen. Langilleen apezpikua deitua, kristau bereziendako oso minbera da eta aldakuntzeen aldekoa.

#### AITA SAINDUAK PROTESTANTEAK GOMIT

Izendatu soegile heretikoen artean aipatuko ditugu SCHLINK, Lutheran Elizako Profesorea; VISHER teologoa, *Conseil oecuménique des Eglises* delakoaren izenean Erromara deitua (201 Elizamota biltzen ditu); SKYDSGAARD, Kopenhage-ko Unibersidade-Profesore-teologoa, eta Dr. LINDBECK, U.S.A.-koa, Federazione luterana-ren izenean.

*Metodisten* izenean etortzeko Aita sainduak deitu ditu; Dr. *Corson*, Filadelfia-ko apezpikua, eta Dr. *Roberts*, Inglaterrakoa; RAMSAY artxapezpikua, anglikanoen izenean. Ruso-ortodoxo-en izenean berriz Profesore BOROVOI eta Vladimir KOTLIAREV artximandrita Erroma-ratu dira; azken hunek esan omen zion periodista bateri Aita konziliarioek bere adiskidantza erakutsi dutela ruso-ortodokso-en Elizagana, bai eta U.R.S.S.-ko herrien gana.

Geiegi luzatu gabe lerroaldi hau emen gelditu beharko gara. Izendatu guztien artean 39 ingurura ailegatzen dira: Konzilioan jartzen oi dire maiburukoen ondoan, eta gero tartetan edariak hartzen diren Bar-etan elkartzen aal dire eta elekatu libreki apezpiku eta konseilari askorekin; hortik etorri daitezke adiskidantza onurakorrak. Soegile horietako batek zion Erroman egin dieten ongi-etorriak berak okerruste geiago desegin dituela eztabaiak egin lituken baiño.



TAIZE komentu anaikorra.—Franzian eraiki dute Taize deitu herrian komentu protestante bat “Reconciliation” izenarekin; SCHUTZ bertako buruzagiak elizjai baterako Lebrun apezpiku katolikoari egin gomita hunek onartu. Buruzagi hori bera gomit izan da Erromara soegile bezala. Geiago dena, FELTIN Pariseko kardinalak ere bere apezkeri otoitz egitea agindu zien, Eliza protestanteen Kontseiluaren onetan, joan den agorran bere Batzarrea bildu zenean; soegile bezala *Hamer* eta *Sheerin* Aitak eta *Willebrands* apezpikua egon ziren, hiruak katolikoak.

*Conseil oecuménique des Eglises* deitu hau bera Mexico hirian bildu beharra da aurtengo abendoan misionetaz elekatzeko. Auzi korapilotsua misionetako hau, bai katolikoaren aldetik eta are geiago batzu eta besteak elkar jotzen diren eskualdetik.

Elizaren ikusmolde ausart horien tankerako erabakiak Konzilioan onartzen badira ere, ezen halakoen aitzia daudenak ezdira gutti, Euskalherrian eta Espainiako beste eskualdetan obratu baino leen denbora joango da, alfer baitira legeak, leenagotik oikuntzetan bilakatzeko ezpadira.

\* \* \*

*Hygenotak Espainian.*—Konzilioa etorri arte ezta hemen jendea deus arduratu hygenotekin. Egia da gure erresuman arras guti direla, arrotz batzu eta Marin bezalako herri bakanak salbu; gure eskualdetan geienek ezdute pentsatzen egiazko jainkotiarr direnez ere. Baina orai lege-gai bat prestatzen omen daude Ministerio-an, Espainiako hygenoten egoera lasaitzeko.

Madrilen ilbeltzan bildu artxapezpikuen biltzarrean istudiatu dute legegai hori, eta zenbait obekimendu onartu, ezkontza-kestione, Eskoletako arazoan eta Administrazioan kargua hartzeko baldinkizunak arinduz; agerian zabaltzeko ez omen dute aatik erreztasunik bildu, baina oraino gai huntaz argitara ezta asko azaldu, eta deus zeatzik ezta jakiten.

Berri hok denak itzez itz hartuak dira aldizkari katoliko diren batzuetatik eta hemengo paperetan urri ikusi diralako, sartu nai izan ditugu gurean.

### *Euskalherri gustiko bertsularien txapelgoa*

Abendoaren 30 garrenean Donostian egin txapelketan hunela gelditu ziren lerrokatuak bertsulariak, jadanik geienek dakiten bezala; *Ustapide* txapelkun, 10 mila pezetako sariakin, *Basarri* bigarren, eta gero jarraikiz *Xalbador*, *Lazkaoxiki*, *Michelena*, *Arotzarena*, *Mattin*,



*Aspillaga, Zabaleta eta Lopetegi*, bakoitza bere sari eta emaitza baliusekin.

Naiz leeneko berezi-aldian ez gelditu, aipagarri dira *Mattin* eta *Arotzamina* lesakarra; azken gazte huntaz jendea asko gustatu zen, eta uste dugu bide eginen duela. Besta hau antolatzean arrakesta izigarria izan du Euskaltzaindiak eta Astoria teatroa bi edo iru aldiz geiago betetzen aalko zen, tokia izanik. Jendeak, oi den bezala, jarduki du asko eta erasiatu ere maiburukoan erabakiaz.

Egunkarietaraifio ailegatu diren arrankura batzu, ez dira ordea geiegi gustatu; maiburukoan erabakia onartu beharko beti, beltza edo xuria, ifior ez paiditake bere buruaren iuie izan. Egia esateko lanak izan dituzte maiburukoek bakoitzaren merezimenduak taxutzeko eta zuzen aritu nai izan dutela alderdikeririk gabe, ezta dudarik.

Berdintasunaren karietara berriz, gaiak eta ofizioak, zentzuakin autatuz, bertsulari biko guztieri berbera ematea komeni litzakela gaudede. Eta olerkariak sorarazi nai badira, puntoak eta dobladurak eman gabe utzi bearko, estueneko eztabaia kasutan ez ezik, *Ayaldek, Lekuonak* eta *Herria* astekariak aipatu duten bezala.

Bertsulari saioak ezdira idi apostua bezalakoak izan bear, dirugosea ezpadago barrenegi sartua.

#### *XVI-garren mendeko euskal olerkia Iruñen*

J. M. Satrustegi gure lankide jaunak argitara ematen du *Boletin de los Amigos* delakoan, lan oso jakingarri bat, Iruñean arkitu 1564 urteko mediku edo barber baten euskal bertsu batzuen gain. Amabost bertsu horien leenak dio; *Hemen naça orciric noyzbait gozoericiric...* Barber hori Iruñekoak zen.

IRIGARAY.

